

שבת טיש

ויקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויקהל משה (לה, א) - אמרו במדרש, שמה שהקהיל משה את העם במצות השבת, מפני שבכל שבת היה מקהיל קהלות ודורש לפניהם את התורה ומצותיה. וכיון שאמרו חז"ל כל המלמד את בן-חברו תורה כאלו ילדו, נחשב שכלם היו בניו של משה. ורמז לזה במנין פסוקי הפרשה שהם קכ"ב, במנין ראשי התבות כל המלמד את בן חברו התורה, יחשב לו כאלו הוא בעצמו באמת ילדו בפעל. וכן לדרש גדי לקרב ישראל לאביהם שבשמים, וכן בחורב טענו בני ישראל את העדי ובהורב התפרקו אותו, זכה משה ונטל את כל העדי בכלל, כפי שאמרו חז"ל שמושה זכה בכל הפרטים שבני ישראל התפרקו בהר חורב, ולכן נאמר ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל, מלשון עדי שנטל עדים. (אסור השמו)

זהב וכסף ונחשת (לה, ה) - הנותן צדקה בסתר באופן שהעני אינו יודע מי הנותן ולא יודעים אחרים, הרי זה דומה לזהב. ומי שנותן ליד העני והוא יודע מי נתן לו, הריהו דומה לכסף שהרי פניו מכסיפים. והנותן לעני בגלוי הריהו דומה לנחשת שהוא מצוי ביד כלי-אדם והוא בזול. ורמז לזה, זהב נוטריקון זה הוא ברכה, וכן זה הנותן בעיוור-יפה וכן זה הנותן ברכה, והוא הנותן לנבא-צדקה ואינו יודע מי המקבל, וגם העני אינו יודע מי הנותן. וכסף נוטריקון כזו סנואים פניו וכסופים, זה הנותן מיד ליד. נחשת נוטריקון נח שלא תתן, זה הנותן בפרהסיא ומכביש את העני. (עולת שלמה)

ששת ימים תעשה מלאכה (לה, ב) - מובא בשם הירושלמי, שששת ימים תעשה מלאכה ובימים השביעי יהיה לכם קדש, וא"ו של ובימים מוסיף על ענין ראשון, שגם ביום השביעי יעשו מלאכה. והדבר מתבאר על-פי דברי הישמה משה, שהנשים היו טווחות את העדים גם בשבת מתוך התלהבותן לעסוק בתמידות במלאכת המשכן, והתחכמו לטווח בעוד העדים בחיים כדי שלא יהיה נזח חלול שבת, שכן הוא אסור רק מדרבנן ועדין לא אסרו זאת חכמים, ורמז לזה בנתת העדים שהיא נוטריקון ז' ימים עשו מלאכה. (חמל יצחק)

ספורים בפרשה

לאיתבערו אש בכל משבתים ביום השבת (לה, ג)

המגיד רבי יעקב מדבנא, הלך פעם בשבת ברחוב בירושלים, והנה לקראתו יהודי משפילי המטיל ברחוב ועשן עולה מפיו. פנה אליו המגיד ושאל: "שמה שכתת בי שבת היום?" והלה השיב בעזות-מצח: "יודע אני ששבת היום, ויודע אני גם שהתורה אומרת לאיתבערו אש, ואף-על-פי-כן אני מעשן היום". השיב לו המגיד מנה אפים: "רואה אני שאיש אמת אתה, ואיך מנסה לסובב בכחש את-מעשיך, ואם-כך תמה אני, מה לאיש אמת כמוך להתהלך עדין בעולם-השקר? והלא מקומך בעולם האמת..."

אחד מחבריו של רבי שמואל אהרן יודלביץ, הוא הספר "החשמל לאור ההלכה", לבאור אסור ההבערה בהדלקת פח המאור בשבת וההלכות הקשורות בענין. הוא עצמו התנזר משמוש בחשמל בשבת במסגרת דקדוקו הגדול בהלכה, אולם למרות הדוריו ידע לשקל במאוזני הדעת מתי לנהג בהם ומתי להמנע מהם. פעם בא אחד ממפריו ובפיו שאלה אודות אברך אחד מבני ירושלים שלא משתמש בחשמל בשבת, אולם אשתו שלא היתה רגילה לכך אצל הוריה, התאוננה שהוא מפסידה בכך את ענג השבת. "אבל הלכה היא, וכך העלה הרב יודלביץ בספרו", טען הבעל, ושלוש-הבית שלהם הופר משום כך. לשמע הדבר נענה רבי שמואל אהרן ואמר: "מבחינת ההלכה צדקו דבריו של הבעל, אולם הרי מצינו שמוחקים את השם כדי להשכיח שלום בין איש לאשתו, ועל אחת כמה וכמה שמתר להשתמש בחשמל כדי שלא תהיינה מריבות בבית חלילה". ומיד הוסיף בדרך צחנות: "הרי היתה הקדוש מפרש את הפסוק לאיתבערו אש בכל משבתים ביום השבת על ענין המחלוקת. ומה אפוא יועיל אברך זה בכך שהוא נמנע משמוש בחשמל, אם הוא מבטל את אש המחלוקת בביתו..."

בעיר פרמישלן, היתה חבורה של צעירים פורקרי-על, אשר זנחו מאחורי גבם את התורה והמצוות והלכו שובב אחר תאוות-לבם. באותם ימים היה חלול שבת חזיון בלתי-נפרץ, ואפלו אותם חטאים לא העזו לחלל את השבת בפרהסיא, אלא היו יוצאים מחוץ לעיר ושם היו יושבים ועמלים עשן באין רואה. שבת אחת גלו פי שכחו עמם לטל גפרורים להבערה, והחלו להתופח מי ישוב העירה לשם כך. פתאום נענה אחד מעזי-הפנים שבחבורה ואמר: "לשם מה לנו לטרח לחזור העירה? והלא בסמוך אלינו בוער גר-תמיד באהל הצדיק רבי מאיר מפרמישלן, ונוכל להדליק משם את המקטורות". החברים נדהמו לשמע ההצעה, שכן על-אף פריקת-עלם, עדין נותר בהם שמץ פבוד לדמותו של הצדיק הנודע שרוחו רחפה עדין בעיר, והודו היה נכר על אף השנים הרבות שעברו מהסתלקותו, אולם הפרנש התרברב "אני מוכן ללכת אל האהל, ותנכחו לדעת כי לא יארע לי מאומה". הלה יצא לדרבו, אולם לא שב. חבריו החלו לדאג לשלומם, ולאחר שפנו אל האהל, מצאוהו מוטל ארצה כשהוא משתק בכל-גופו. התברר כי עוד בטרם הספיק להושיט את מקטרתו אל הנר ולהדליקה, אחז בו השתוק והוא נפל ארצה כאבן שאין לה הופכין. ועד סוף ימיו נותר האיש משתק בכל-גופו, למעט הדבור שלא נטל ממנו והיה חוזר ומספר על מה שארע לו, כשהוא מפטיר ואומר: "אכן, רבי מאיר'ל היה רבי..."

פרשי מנפים למעלה

הירש-ליב היה אברך צעיר לימים מתושבי ברדיטשוב, שזה עתה החל את צעדיו הראשונים בעולם המסחר. הוא הסתובב בשוק המסחרי הגדול שבבלבוב, והאזין בהשתאות לשאון ולקדחתנות שאפיינו את השוק, כילד צעיר שיצא לראשונה מכפר מגוריו אל העולם הגדול. בימים הראשונים לא מצא את ידידיו ורגליו, והביט במבוכה בתגונים המקלחים שהכריזו על מרבחתם, ובמבטי קנאה במתוכים הזרזים שסגרו עסקאות עתק בירגע, וגרפו לעצמם דמי-תווך הגונים. וזו היתה מסירתו בהגיעו אל השוק, לתוך בין סוחרים שונים ולהרויח דמי-תווך, מקצוע שהתאים לו מאד בקראח שלא הגיע עם סחורה, והונו העצמי הסתכם במעט פרוטות להוצאות הדרך הביתה. והנה בקר אחד נפלה במחו מחשבה לקשר בין שני סוחרים שעמדו בשני צדי השוק בקרחק זה מזה. הראשון היה מקומי והתגורר בבלבוב עצמה, ואלו השני הגיע מהנגריה. ועל אף גסיונו המעט, ידע הירש-ליב כי אלו ימכרו השנים את הסחורה זה לזה, ירויחו הון רב, שכן סחורתו של הסוחר הבלבובי, מבקשת מאד בהנגריה, וסחורת ההונגרי מבקשת בבלבוב. אלו היה הירש-ליב מתוך בעל-נפיו ובעל-אמץ. לא היה חושב פעמים, אלא פונה אל השנים וסוגר את העסקה ביניהם על-ידיהם, אלא שבישן היה מטבעו. ואז ראה את פיבל שכמו מברדיטשוב, מתוך מנסה, שתחת ידיו עברו עסקאות רבות יותר משער ראשו וזקנו גם יחד. הירש-ליב נחפז אליו והציע בפניו את עסקת החליפין, ופיבל עט על המציאה כמוצא שלל רב. "אבל אנחנו מתחלקים בדמי התווך שזה בשונה", התרה בו הירש-ליב, ופיבל הנהן בראשו ולחץ בחפזה את-ידו לאשור. אישיותו הפרשימה השפיעה במהירות על שני הסוחרים, ולאחר כמה שעות של דיבורים, בדרוזו של פיבל שהטיל את כל פבד משקלו בענין, נחתמה העסקה בשעה טובה, והשנים שקלו בידיו סכום נכבד בשכר התווך. הירש-ליב עמד כל העת מרהצד, והביט בהנאה ביצד פיבל רוקח את העסקה בממחיות מעוררת השתאות, אבל כאן נבונה לו אכזבה מרה. גשהמתין בקצרות לקבל את מחצית דמי התווך, נדהם לשמע את פיבל: "אני עשיתי את כל העבודה וטרחת עליה קשות. אתה לעמתי, לא יגיעת ולא עמלת כלום, ומשום קד איך זכאי אלא לעשירית מדמי התווך, והרי הם לפניך". הירש-ליב התקשה להאמין למשמע אזניו, ובקול נחר מזה על העול המחפיר. "הרי סכמנו מראש שאנחנו מתחלקים בדמי התווך, ואתה הסכמת לכך, ומדוע אתה מנשלי משכרי?" וכשראה שפיבל אוטם אזניו, אמר: "יש דין ויש דין. אני מזמין אותך אל רבנו מברדיטשוב, והוא ישפט בינינו". פיבל לא יחס לבריו כל חשיבות, אולם ששקבל לאחר כמה שבועות זמון להתייצב בפני רבה של ברדיטשוב, הלא הוא 'סנגורם של ישראל' רבי לוי יצחק מברדיטשוב, לא ההיו לסרב להזמנה, והתייצב לדין. הוא לא הכחיש שהסכים לתנאי שהציב בפניו הירש-ליב, אך חזר על טענתו כי טרח רבות לבצוע העסקה ולכן עליו לקבל את החלק הארי של דמי-התווך. ישבו הדינים והתפלפלו ביניהם בדבר ההלכה, ולבסוף קבעו פה אחד כי התנאי המקדם לעסקה שריר וקיים, ועל פיבל לשלם להירש-ליב את מחצית דמי התווך.

"איני מתפנן לקיים את פסק-הדין", התרים פיבל מתוך רתחה, והדינים המתינו למוצא-פיו של רבי לוי יצחק. "שמע נא", אמר הרבי, "אתה הרי עוסק בתווך, ובכך דע לך שגם אני עוסק בעסקי תווך... פיבל הביט בו בפליאה, והרבי המשיך: "ובכן, אספר לך על עסק שעסקתי בו זה מכבר, עסקת-תווך בין עם ישראל לאבינו שבשמים. הולכתי את זביתיהם של ישראל לפני הבורא ויתברך שמו, והבאתי ממנו סחורה אחרת - שפע טובה לישראל. פעם ראיתי אצל כלל ישראל 'סחורה', שפלקה שלשה דברים: 'חטאים עונות ופשעים'. הולכתי את הסחורה אל הקב"ה, ובקשתי ממנו להמיר את שלשת מיני הסחורה, בשלשה מיני סחורה משלו, והם 'מחילה, סליחה וכפרה'. התרצה הקב"ה והסכים עמי, אולם בני ישראל לא הסכימו להצעה ובקשו תמורה גדולה יותר. שוב פניתי אל הקב"ה, וראיתי כי באמתחתו מצויים שלשה מיני סחורה נוספים, והם 'בני, חיי ומזוני'. בקשתי אפוא ממנו להוסיף גם אותם תמורת 'הסחורה' של ישראל, החטאים, העונות והפשעים, שהרי מיתרים הם בשמים, שכן המלאכים אינם זקוקים להם, והוא התרצה גם לזה. ואז פנה הקב"ה אלי ואמר: 'לוי יצחק, הרי טרחת טרחה גדולה עד-מאד כדי להביא את עסקת החליפין לסיומה. מר-הדין אפוא שתקבל שכר-תווך משני הצדדים, ומה תבקש אפוא ממני? נעניתי ואמרתי לו 'מעם ישראל אני דורש מאומה, אולם מקד הקב"ה אקבל את אשר תתן לי'. ואז אמר לי הקב"ה, כי שכרי יהיה להיות ממנה לחלק את שלש המתנות הטובות שקבלתי. בני, חיי ומזוני, כפי ראות עיני". ועתה", סים הרבי ואמר לפיבל, "אם תשמע לעצתי ותקבל על עצמך את פסק-הדין במלואו, אתן אף אני לך בענין-יפה משלשת מיני הסחורה שברשותי. אך אם תצית לפסק, דע לך שגלית-ברכה אצטרך אני למנע ממך את המתנות הטובות שברשותי..." פיבל היה אמנם רתון, אך לא טפש, והבין כי עסקת-חיי נקרתה לפניו, הודמנות שלא תחזר לעולם, להתברך בבני חיי ומזוני מפיו של רבי לוי יצחק, שגיבדו הפקדו המתנות מדיו של הקב"ה בכבודו ובעצמו, והוא מהר לתפס את המציאה בשתי ידיו. הוא שלף מכיסו את מחצית דמי התווך ושקלם בידיו של הירש-ליב, ורבי לוי יצחק העניק לו מידו הרחבה והמלאה וברכו בכל הברכות. ומאותה עסקת חליפין שמימית מפלאה, נוצר השיר המפורסם והמרטיט "רבנו של-עולם, לאמר מאכ"א בייט" - 'רבנו של עולם, הבה ונעשה עסקת חליפין', אותו משוררים בעתות רחמים ורצון, וביחוד בליל יום-הכפורים.

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אלה הדברים וגו' (לה, א) - צריך לדעת אומרו אלה הדברים. ובמסכת שבת ד"ש פ"א רבי, ט"ל מלאכות כמנון אלה ל"ו דברים ב' הדברים ג' - הרי ט"ל, וזה דרך ד"ש. עוד צריך לדעת, למה הצדק לומר לעשת אתם, ולא הספיק באומרו אשר-יצוה ה'. ועוד, כיון שלא אמר במצוה זו אלא ענין שבת, איך יצדק לאמר עליו תעשו. אכן יתבאר על-פי דבריהם ז"ל שאמרו בפסוק וכי תשגו וגו', שכל המודה בעבודה-זרה ככופר בכל-התורה, ומעשה הזה צריך כל ישראל לתקן כל תר"ג מצות אשר פגמו בכלן, ודבר זה הוא רחוק מקדר החשמה, אשר על-פיו פאה מצות ה' להם שיצוהו במצות שבת, ואמרו ז"ל שקול שבת כנגד כל-התורה, ובזה יתקנו פגם שפגמו בכל-התורה, והוא מאמר משה כאן אלה הדברים אשר-יצוה ה' לעשת אתם, פרוש לשון תפקוד, בזה יתקנו פגמיהם של בני ישראל, ומה הם הדברים? ששת ימים וגו' וזיום השביעי וגו'. ובזה יתשב מה שקשה עוד, למה חזר עוד לצוות על השבת, אחר שכבר צוה כמה פעמים. ועוד, למה צוה עליו סמוך למצות מעשה המשכן? ולדברינו יבוא על-כונן, כי יצו ה' על תקון העבר, כדי שיחייבו מכשירים לשכן בתוכם, ובמצות שבת שישקולה ככל-התורה היא תקנת עבודת-הזרה, באומרו אשרי אנוש יעשה-זאת, וידרשו ז"ל כל השומר שבת כהלכתו, אפילו עובד בעבודת-הזרה כדור אנוש מוחליו לו: עוד יתבאר על-פי דבריהם ז"ל, רבי אלעזר בר-רפאטא אומר, מנין שכל המשמר שבת מעליו עליו פאלו עשאו, דכתיב ושמרו וגו' לעשות את-השבת, עד-כאן. והנה בפרשת כי תשא פרשתי דרכים רבים באומרו לעשות את-השבת, ודרשה זו זה מקומה, והוא אומרו אלה הדברים אשר-יצוה ה' לעשת אתם, פרוש הדברים עצמן שהם שבתות אתם עושים אותם, והכן.

דברי הימים

ביום ג', כ"ג באד"ב תר"ח, אירע מאורע לא שגרתו בירושלים, שגרר אחריו פולמוס הלכתי. עולה ומרוקו, שנפשו חשקה להצטרף לעם ישראל ולהסתופף בצל כנפי השכינה, קיבל על עצמו את עול המצוות בבני דיני ירושלים ונימול כדן. אולם כיוון שלא נתרפא עד השבת הקרובה, לא טבל לשם גרות, והתעורר ספק אם הוא נחשב כיהודי לאחר מילתו, או שהוא עדיין גוי כיוון שעדיין לא טבל, וכיוון שגוי ששבת חייב מיתה, לכן יש לחייבו לחלל את השבת. רבי שמואל סלאנט שהה אז בגולה, אליה נסע כדי להסדיר את ענייני הכוללים וחיוק קהילת האשכנזים בירושלים שהיתה אז בראשית היוסודה, ואת מקומו מילא הראב"ד רבי אשר לעמיל לעווי מגאלין. השאלה הובאה אליו בשבת אחר הצהריים, והוא פסק הלכה למעשה שהגר צריך לכתוב כמה אותיות, והלה חתם את שמו לאחר מנחה בשפתו ממרוקו, כשדמעטו על לחיו. למחרת התעוררה מהומה בעיר, ושאר הרבנים, בהם גם רבני הספרדים ובראשם הראשון-לציון הרב א"ג, טענו שהיה לו לשבות בשבת כדן יהודי לכל דבר. רבי אשר לעמיל שלח שני מכתבים בהולים לרבי שמואל סלאנט ששהה אז בוורשה, ולרבי יעקב עטלינגר בעל 'ערוך לנר', ובמכתבו הסביר את נימוקיו מדוע פסק כן, אלא ששניהם השיבו לו במכתביהם כי לא צדק בדבריו, ואדרבה אסור היה לו לעשות מלאכה בשבת. מארוחו של רבי שמואל סלאנט בוורשה, היה החידושי הר"מ, וכאשר קיבל את המכתב מירושלים, הציע את הדבר לפני הר"מ וגם הוא חיווה את דעתו שהגר לא היה צריך לחלל את השבת. המקרה חזר על עצמו עוד פעמיים בימי רבי שמואל סלאנט, בשנת תרמ"א ובשנת תרס"ג, ושוב דנו בענין, ואף בימינו עוסקים בו הפוסקים.

משפחה

הפסוק "לא תבערו אש בכל משבתכם ביום השבת", נדרש בתקוני הזהר לרדיפה אחר השלום והזהירות מפעם ומחלקת ביחוד ביום השבת. שכן יסוד השבת הוא השלום, כפי שתקנו לומר בתפלה "הפורש ספת שלום", "מנוחת שלום ושלחה", וכן נהגו העם לברך 'שבת שלום ומברך'.

רבי דוד מלולוב עמל בכל יכלתו כדי להשכיח שלום בין אדם לחברו ובסכסוכים שפרצו בקהלות ישראל. ונר לרגליו היתה עצה פלאית שקבל בימי נעוריו, ומעשה שהיה כד היה. בדרך פעם אל הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, עבר ביער עבות ותעה בסבך עצי היער. שעות ארוכות שוטט בין העצים ובקש מוצא מן-הסבך, עד שכלו כוחותיו ונלאה מלמצא מוצא. חסר-אונים נשא את עיניו אל המרום ובה כבי רב, ולפתע נגלה אליו אדם בלתי מבר. הופתעו הפלאה את רבי דוד, שכן הלה צץ בדרגע והוא לא הבין מאין בא, אולם הלה התענין לסבת בכתו. וכשספר לו שהוא תועה בדרך והתשקה עומדת לרדת, והוא מלא דאגה ופחד מחיתו-יער, הרגיעו האיש הפלאי ואמר: "אל נא תדאג, אלא בוא עמי". הלכו שניהם יחד, ולמרחבה ההשתוממות מצא רבי דוד את עצמו בזמן קצר בפאתי ליז'נסק. טרם נפרדו, אמר לו האיש: "הנני מוסר לך שני דברים, הנחוצים לך לדעתם פלי-ימיה. ראשית, עליך לדעת כי אם נחפץ לחבר שני גזרי עצים, יש להקציעם תחלה ולהסיר מהם את כל הבליטות המפריעות, ואז יהיו תואמים זה לזה. ושנית, במקום לעיין ולחפש את חסרונות הזולת, מוטב לאדם לעיין ולחפש בנכחי נשמתו שלו". לימים, העיד רבי דוד, שהעמיק והבין את שתי ההזראות לאשורן, והוסיף כי ברי לו שההלה שנגלה לפניו היה אל-הו הנביא זכור לטוב. ומאז אחז בַמדת השלום פלי-ימיו, אוהב שלום ורודף שלום.

רבי חיים מוולוז'ין חזר אחר השלום, ותדיר התאמץ להשפין שלום בין אנשים בעלי מדון ומריבה, גם בין הדיוטות ופשוטי-עם, ולא היה זו משם עד שהשלימו ביניהם. מקרבו ובני-ביתו העירו לו פעם, כי אין זה לפי כבודו, והוא משפיל את עצמו יותר מדי כדי לקרב רחוקים, אך הוא החזיר להם: "חז"ל אמרו שהמתפלל צריך לפסע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר-כך יתן שלום. ומכאן אתה למד, שכל אדם מישראל מחיב לפסע פמה פסיעות לאחוריו, לפסח על פמה מדרגות מלמעלה למטה, כדי להשפין שלום בין איש לרעהו... ומרב אהבת השלום שבו, בקש מרבי ישראל משקלוב בעלותו לארץ-ישראל, להתפלל בגסס ספרד, במנהגם של החסידים שעלו ארצה עשרות שנים קדם לתלמידי הגר"א, כדי שלא לגרם לפרוד בתוך הישוב המתחדש בארץ.

אל רבי יעקב אריה מרדז'ימין הגיעה פעם אשתו של אחד משומעי לקחו, והיא נתנה לפניו את צערה על בעלה שאינו נוהג בה כבוד כראוי. נכמרו רחמיו של הרבי ונחלץ להשפין שלום בין איש לאשתו, ובדרך של אהרן הכהן החל לדבר בכבודו של בעלה כדי להרים את קרנו בעיניה, והבטיח לה לשוחח עם בעלה בענין ולהשפיע עליו להיטיב דרכו. לא עברו ימים מרבים, והלה בא אל הרבי כדי להתלונן בפניו על עסקיו שאינם מצליחים. "לו לעצתי תשמע", אמר לו הרבי "התחל מעתה להמליך באשתך לפני כל עסק שתעשה, וכל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". תשובתו של הרבי היתה לפלא גדול בעיני האיש, כיון שלא העריך את זוגתו כהחכמת ונבונה שאפשר להתייעץ עמה אודות עסקיו, אולם חזקה עליו הזראת הרבי, והוא שב לביתו בלי שאלות. עם שובו, הגיעו לפניו שתי עסקאות מסור גדולות, והוא התלבט במי מתוכן לבחור. בלי חשק גדול עשה במצות רבו, ופנה אל זוגתו כדי לשאל בעצתה, וזו עמדה והשתוממה בפליאה, שכן מעולם לא בקש את חוות-דעתה בעניני מסרה, אך ראתה בכך כבוד גדול והצביעה על אחד משני המסחרים מתוך תמימות. האיש לא חשב פעמים ובהר בעסקה פעצת אשתו, והנה הצליח ה' דרכו מעבר למשער, והוא הרויח סכום גדול בעסקה. מובן מאליה שהיה החל לכבד את אשתו שבוכותה החל לראות ברכה במסחרו, וסבת השלום התפרשה על מעונם לארץ ימים ושנים.

בתו של רבי גדליה משה מזויל, עבדה בבית-חרשת וכתוצאה מתאונת-עבודה קשה, נכותה בשתי רגליה והיתה שרויה בסכנת חיים. באותה עתה הזדמן החסיד הוותיק רבי שמעון רובין לבית רבו רבי שלמה מזויל, ונחרד לשמע את המארה הקשה. "האם יכול אני ללכת להזכיר את הבת בפני רבי אהרן מבלז?", שאל את רבי שלמ'קע, שכן אין חבוש מתיר עצמו מבית-האסורים, והוא שלחו לבנו רבי גדליה משה. אך רבי שמעון לביתו, אולם בהגיעו יצאה הרבנית לקראתו וספרה כי בעלה עסוק פעת בענין חשוב ואינו יכול להתפנות. "לא באתי בשביל עצמי, אלא בענין בתכם", אמר רבי שמעון, ורבי גדליה משה בעצמו יצא לקראתו והודיע לו שאין לו פנאי לשוחח עמו. בקשי הצליח להוציא ממנו את שם בתו, והוא חזר על עקבותיו פנימה. למחרת, בשעורו הקבוע בחברותא עם רבי גדליה משה, התענין אצלו רבי שמעון לדעת מה פה הטרידו עד שלא היה לו פנאי למסור לו את שם בתו, והוא ספר לו כי זוג אחד, שהשלום במעונם הופר, הגיע אליו מחיפה הרחוקה, והוא התעסק עמם באותה עת כדי להשפין שלום ביניהם. "וכי היה לי פנאי לדבר עמך?", קרא רבי גדליה משה במתמיה. והיה רבי שמעון מספר את הדבר ומשתומם: "ראו פמה נגעה ללבו צרתו של הזולת. בתו שוכבת מסכנת, וענין של שלום-בית דוחק את הכל. בקשי נכון הוא למסר את השם להפירה לרפואה, מתוך דאגתו להשפין שלום".

מטעים

את-המשפון את-אהלו ואת-מכסהו (לה"ה)
כתב את המטעמות ואינה סמוכה לתבה שאחריה, תרייה מנקרת בצירי, וכאשר אינה מטעמת והיא סמוכה במקף לתבה הבאה, היא מנקרת בסגל. ויתכן ששבת השנויים בין את בצירי לאת בסגל, שכל את בצירי היא התחלת ענין או תחלת פסקה, או ענין אחר שלא דבר עליו קדם לכן. ויגנו פרקת המסך אינו חלק מר-הארון שזוכר קדם, ולכן כתוב ואת פרקת המסך בצירי, וכן להם הפנים אינו חלק מגוף המזבחה, ושמן המאור אינו חלק במזורה, וכן שמן המשחה וקטרת הסמים נפרדים הם. אך את בסגל, הוא המשך ובאור הענין הקודם. (ור השולח)

ויבאו פלי-איש אשר-נשאו לבו

ויבאו פלי-איש אשר-נשאו לבו (לה"ה)
איש אשר נשאו לבו הפנה לצדיקים שלא הטאו והם בבחינת איש, ועליהם נאמר ויבנה לבו בדרך ה' / שצריכים לעשות את מצות ה' בשמחה ובטוב לבב כמקריב זורון למקד. אולם וכל אשר נדבה רוחו אתו הפנה לבעלי-השובה שהם תמיד בנמיכות-קומה ויוחזי-שברה, שמה לא התקבלה תשובתם, ואינם בבחינת איש רק נדבה ויהם אותם לשוב לה. ושניהם קוצים לפני הקב"ה, והבחינה השניה גבוהה יותר, שהרי במקום שבעלי-השובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ולכן מטעמות התבות נדבה רוחו בקדמא ואזלא. לומר שהיא אף מקדימה והולכת בהשיבותה. (מורשת חיים)

מדגש

בדיני פתיבה בשבת מובא, כי הכותב שתי אותיות והו שם אחד חייב, כגון "שש, תת, רר, גג, חח". ומענין ששלש מתוכן מופיעות במשכו, שש משזר, גג המזבחה, חח וזנס, וישנן תבות נוספות המרכבות משתי אותיות זהות: בב - שער בארמית, גג - דד הפיור, וכן דד בבתיב חסר דד אהרן ודד מרדכי וכן אידודו או ברדודו, הה - מלת קריאה, ויו העמודים - והיא יחידה שיכולה להקרא בארבע אותיות וכלן זהות 'ויו' הניו שלו בנא"ו החבוה, זה חח וזנס, טט - גהבת טטפת לשון שנים כפרוש רש"י, יי - אינה תבה אלא סמן המדפיסים לשם ה', ככיים - שנים טוחנות פתוגים וינתן שעשו נזיל עם שניו וככו, וכן כך במשמעות של ככה, סס - הוא העש המכלה בגדים וספרים בנאמר וכצמר יאכלם סס, צץ - ממנו הציץ שבבגדי-כהנה, רר בשורו, שש גם מספר, שש וממנו ששש בשלש אותיות זהות.

ממלה

רבי מאיר שפירא מלבליו, הזדמן פעם לפרנקפורט, ושבת אצל הרב רבי שלמה ברוך. בערב שבת עם השכה הלך לבית-ההגנסת לתפלה, ובדרך ראה שלט על פתח הנות בה כתוב: "גלידה קרה בהשגחת הרב". באו לבית-ההגנסת והתפללו בצבור בנצוחו של הרב, אלא שהתפלה היתה נהנת ובלחש בדרך בני המקום, לקים "לא-תבערו אש ביום השבת", בלי התלהבות היצונית של אש להבת התפלה. כסיום התפלה שאל המארה את רבי מאיר, "נו, מה האמר על תפלתנו?" והלה השיב בחייד: "כפי שכתוב על השלט בהנות, אף התפלה כאן היא גלידה קרה בהשגחת הרב"...

"ובלתי-חכם לבב בכם" - כיצד יכול האדם לבוא לידי חכמת-לבב? באשר 'יבאו ויעשו את פלי-אשר צנה ה'" - לקים את המצות בפשיטות ותמימות ובלתי להתחכם יותר מדי, אלא רק מפני שבה צנה ה'. (דבש השדה)